

Ara fa justament cinc anys...

Lluís CASASSAS I SIMÓ

Universitat de Barcelona. Societat Catalana de Geografia

Ara fa justament cinc anys que morí Mestre Vila, després d'una vida llarga i fecunda. Tot i el temps passat, a la ploma li costa escriure aquests mots, «morí Mestre Vila», perquè el seu guiatge encara se sent viu i constant.

Són dos els trets que em plauria fer ressortir entre el més significatiu i perdurable de l'ensenyament de Vila: la bondat i l'esperit crític, precisament perquè la seva minva o la seva absència perjudiquen d'una manera gran la recerca i la vida en qualsevol activitat científica.

Bondat, en l'home Vila, volia dir saber escoltar i saber rebre —ésser receptiu— a tot allò que els altres podien oferir-li, fos quina fos la consideració social o acadèmica del seu interlocutor. Per això assolí, des del seu retorn de l'exili en terres veneçolanes, ésser rebut i acceptat com a propi pels grups més nous de geògrafs que trobaren, en la seva persona, l'atenció i la comprensió dels seus plantejaments, a vegades agosarats.

Bondat, en l'home geògraf Vila, volia dir saber rebutjar sense acrimònia el que considerava equivocat, ajudar el qui s'entossudia en raons que ell considerava errònies o refer el camí, cercant el que el podia dur a formulacions exactes. Sense acrimònia, dic, i per tant sense deixar en el seu interlocutor ni mica d'enuig, cap sabor desagradable. I això, com a geògraf, era molt important perquè el seu retorn coincidí, més o menys, amb els moments dels grans canvis metodològics, conceptuals, de la geografia. Mai no combaté les noves opcions geogràfiques d'una manera obtusa, mai no les combaté, ans encoratjà, sovint, la seva anàlisi i els seus planteigs.

Bondat, en l'home geògraf català Vila, volia dir ésser obert a tots els corrents, ésser capaç d'entendre les raons i els problemes de tots els que no parlaven com ell i que se li acostaven amb bonhomia i els braços oberts. «Salvem totes les llengües» deia amb insistència moments abans que la vida s'estronqués, agafant amb força el seu darrer llibre, recent arribat de la seva llunyana Veneçuela. «Salvem tots els llibres», ço és, siguem oberts a tots els pobles, a la unitat indestructible de la munió dels homes.

I tot això, sense renúncies còmodes, sense renunciar mai a la seva indomtable catalanitat, a la seva arrel indoblegable que el mantenia fidel al seu origen i a la seva terra.

De l'esperit crític, Vila n'havia fet una norma de conducta. Ell sabia de la contingència i de la variabilitat de les coses humanes i el seu ull sorneguer i amable contemplava la processó dels esdeveniments i de les formulacions amb una clara bonhomia, però sotmetent-ho tot a una crítica incessant.

I és admirable que aquell home savi, de curiositat inexhaurible, sotmetia a una crítica incessant fins i tot —potser, abans que res altre— la seva pròpia obra, en un exemple clar i precís de liberalisme, en un exemple clar i precís de rigor i honradesa científica, en una absència total de dogmatisme i d'encarcarament.

Tots aquells que l'havien seguit de prop fins el final saben de quina manera més franca i més noble elaborava de nou plantejaments antics i n'extreia conclusions diferents i les acceptava, si les podia comprovar, sense aferrar-se a camins fressats. Mai no hauria pogut recomanar l'immobilisme i la fàcil conformitat, ell, que, inquiet, desbrossava camins nous, incorporava plantejaments nous, aprenia a llegir els fets nous, estudiava lliçons noves. Per això cal recordar l'esperit crític que tingué Mestre Vila, fins al final, quan la vida, llarga i fecunda, s'estroncà, i ens deixà la seva presència física per sempre més.

Ara fa justament cinc anys que morí Mestre Vila i fou com si la Catalunya que volem crítica i oberta, comprensiva i sense dogmatisme, es quedés encongida, com si s'hagués quedat més petita en perdre el cabdal de la seva bondat.

Ara fa justament cinc anys i en un altre estiu dur i eixut, en un altre estiu sense pietat, ha mort Lluís Solé i Sabarís, el nostre Mestre, un altre company geògraf que, sobretot, es pot definir per la seva bondat i pel rigor del seu esperit crític.

És curiós poder afirmar que dos dels creadors de la geografia catalana moderna —potser dit millor, dos dels creadors de la geografia catalana— es poden agermanar per aquestes dues qualitats tan necessàries per aquell que es dedica a la ciència, si és que vol que les seves formulacions no siguin eixorques i fugisseres, però, també, tan necessàries per tots aquells que volen que la societat dels homes sigui més habitable, més cordial, més racional, més humana, doncs.

De Lluís Solé i Sabarís es podrà guardar sempre el record de la seva bondat, del seu somriure acollidor, de la seva mà oberta, de la taula disposta de la seva fraternitat... D'ell, del Mestre, que des de fa més de cinquanta anys havia menat estols i generacions de joves pels camins difícils de la geografia i de la crítica i la contestació.

Dir que Lluís Solé era bo —i, ací, també la ploma es resisteix a emprar el pretèrit i dol no saber com afermar la perennitat— vol dir recordar la seva cura amatent a tot allò que havia de servir al millorament dels altres, vol dir tenir present la seva manca total de rancúnia i la seva serenitat. En cap dels moments durs que li pertocà travessar, no defallí la seva sol·licitud, no abandonà el seu interès ni va interrompre la seva comunicació. ¿És que es pot oblidar l'extraordinària lliçó que donà, senzillament, naturalment, humanament, amb els ulls plens de bondat, amb la llüissor dels ulls plens de sofriment, al costat de la seva companya entranyable, entre els geògrafs, deixebles seus de totes les generacions, a Bor, ran de la tomba recentment closa?

Dir que Lluís Solé era bo vol dir tot això i molt més, també. La seva bondat era molt més sobresortint perquè acompanyava un esperit crític acerat, que mai no s'es mussà, que mai no el portà a ferir el company. El seu esperit crític el portà a prendre decisions que, algunes vegades, no foren compreses potser per la seva novetat, potser perquè qui l'escoltava no estava disposat a reconèixer la seva nova formulació, potser perquè sempre és fàcil que existeixin malèvols interpretacions.

Ací val la pena recordar el Solé i Sabarís geògraf, obert a tots els corrents. ¿Què hi fa si pels encasellaments burocràtics hom el batejava de geòleg, de geomorfòleg o de creador de la geografia física només? Ell fou tot això, però Solé i Sabarís també fou un dels que obriren la geografia de Catalunya als corrents més nous i a moltes de les preocupacions i especulacions pròpies del que s'anomena geografia humana o bé del que s'ha batejat com ordenament del territori.

Ell fou el director d'aquell equip que va dur a terme la *Geografia de Catalunya*, entre els anys 54 i 74 i fou responsable, per tant, de moltes de les decisions que, encertadament, la direcció va prendre. Però Solé i Sabarís també fou l'autor de l'article sobre la regió i la comarca de la *Miscel·lània Pau Vila*, on posà la primera pedra de la revisió necessària de tots els corrents antics i fou l'autor d'aquella comunicació presentada a l'Assemblea de la Seu on demanava amb insistència l'inici de la dita revisió. Sabia, perquè era bo, i ell, home tossut, sabia no entossudir-se en les idees que s'envellien i demostraven la seva manca de vigència, sabia que la contingència de les formulacions dels homes imposa la vigilància dels fets de cada dia, el plantejament d'idees noves, per dur que resulti l'estripament intern que fer això representi.

I no es pot acabar aquest escrit sense fer esment de la pregonia i fructífera catalanitat de Lluís Solé i Sabarís. Era un home obert a tots perquè era un científic i, per tant, sabia que no hi ha res de més postís i relatiu que les fronteres establertes entre els pobles, quan es tracta del món de les idees. Però ho sabia, també, perquè mai no havia dubtat de la fortalesa de les seves arrels catalanes.

Ara fa justament cinc anys que morí Mestre Vila i ens acaba de deixar Lluís Solé i Sabarís, Mestre de tots. Ens ha deixat una mica més d'aquella Catalunya que volem crítica, oberta, comprensiva, sense dogmatismes i generosa.

Foren dos geògrafs que, moguts per un mateix secret alè vital creador, oferiren una resistència absoluta al desànim, a la facilitat esterilitzadora i al desconhortament.

Foren dos geògrafs als quals mai no mancà un exigent sentit de responsabilitat; exigència, primer, envers ells mateixos, i envers la seva tasca que volien incessant i ben feta.

Foren dos geògrafs que moriren en ple treball creador, com si en aquest fet volguessin assenyalar un camí i indicar quina era l'herència i el mandat que ens deixaven.